

BOTANIKAI KÖZLEMÉNYEK

A KIR. M. TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT
NÖVÉNYTANI SZAKOSZTÁLYÁNAK FOLYÓIRATA

XIV. KÖTET.

1915. IV/25.

1—2. FÜZET.

Mágoicsy-Dietz S.: Elnöki megnyitó, a növény- tani szakosztály kétszázadik ülése alkalmából.

Tisztelt Szakosztály!

Mai ülésünk az üléseink sorozatában a kétszázadik! Maga a nagy szám is arra késztet bennünket, hogy munkánk folyamán egy pillanatra megállapodva, megvizsgáljuk magunkat. Minden komoly munkának sajátossága, hogy bizonyos időközökben meg-megállva, megújodva folyjon tovább. Mi is munkánkban ilyen határkőhöz érve, rendszer munkánk folyamán vissza akarunk pillantani a letűnt idők száz ülésére, hogy a végzett munka eredményét megállapítván, egyszersmind jövő munkálkodásunk irányát, módját megszabjuk.

Készakarva nem tartjuk munkálkodásunk e pillanatát ünnepélyesnek, különösen a mai nagy időkben, amidőn egyedül a hősi hadaink kivívta győzelem a mi mindnyájunk ünnepe!

A szakosztálybeli munkálkodásunkban külsőleg számban is kifejezett eredmény bizonyos meglegedettséget, örömet kelt bennünk, ami még fokozódik az igen tisztelt vendégeink szíves megjelenése, különösen pedig a Társulatunk vezetőségének és a testvérszakosztályok képviselőinek szíves megjelenése által. Köszönettel vett szíves érdeklődésük szakosztályunk iránt, annak a bizonyossága, hogy nem egészen értéktelenül munkálkodtunk, de egyúttal biztatás a jövőre is, hogy munkánk nem marad elismerés nélkül. Fogadják örömmel vett szíves megjelenésükért mindnyájunk őszinte köszönetét!

Szakosztályunk 1891 nov. 11-én megalakulva éppen ma 23 év előtt 1891 dec. 9-én tartotta meg első ülését, amelyen tiszteletbeli elnökünk, Klein Gyula tartotta az első előadást és ugyancsak ő számolt be 1904 febr. 10-én tartott századik ülésünkön az első 13 év munkájáról, úgy hogy mai ülésünk első dolga is csak az utolsó tíz éven át tartott második száz ülés munkájáról adni számot, mert hiszen ezek külső történetét úgy az egyes ülések jegyzőkönyvei, mint a jegyzők és szerkesztők jelentései vázolják.

Éppen ezek tanúságai annak, hogy munkánkban iparkodtunk a magunk elé tűzött célt elérni és ha azt nem sikerült is teljesen elérni, annyi bizonyos, hogy közeleedtünk a cél felé és rajta voltunk lelkünk egész erejével, lelkesedésével, hogy a nehéz rögöket útunkból eltávolíthassuk.

Nem sikerült a célul tűzött magyar flóra katalógusát megalkotnunk, sőt még a megalkotásba bele sem foghattunk, úgy külső, mint belső akadályoknál, úgy személyi, mint tárgyi okoknál fogva. Iparkodtunk azonban a célul tűzött nagy mű alapjait, tégláit egybehordani és az adatok tisztázását, gyűjtését több jeles szaktársunk közreműködésével buzgón folytattuk. Emellett a botanika összes terein buzgón szedtük a kalászt és arra törekedtünk, hogy egyrészt az általános botanika nagy kincsesházát gyarapítsuk, másrészt, hogy ennek értékeit honi közönségünk közkincsévé tegyük, mert csak ennek birtokában tud a mi földművelésen felépülő gyakorlati életünk lépést tartani a haladással a nemzeti vagyont gyarapítva és így nemzetünk jövőjét biztosítva! A nemzeti szempont ránk rótt kötelezettségnél fogva rajta voltunk, hogy a magyar botanika műnyelvének gazdag tárházát kiépítsük és hogy az egészét még be nem tetőztük, csak rajtunk kívül eső okokból történt!

Ezek mellett a kézzel fogható célok elérésében való törekvés mellett még más, de nem kevésbé fontos célok elérésében is szorgalmatoskodtunk. Rajta voltunk ugyanis, hogy a tárgyalásra került anyagot több szempontból tegyük vizsgálat tárgyává és így üléseinken meghonosítani iparkodtunk a tárgyilagos eszmeeserét, kapcsolatban az objektív kritikával, mert meggyőződésünk szerint a tudományos haladásnak egyik alaptétele, de egyúttal egyik tendenciája is az az eszmeesere, mely az érdemet elismerve, a jót méltányolva, rámutat a személy minden érintése nélkül a felmerült tévedésekre vagy a figyelmet könnyen elkerülő jelenségekre. Ez kényszerít azután bennünket arra, hogy a jelenségek megfigyelésében mennél szigorúbbak, következtetéseinkben mennél pontosabbak és ítéletünkben mennél szabatosabbak legyünk, hogy azután az igazságot annál határozottabban állapíthassuk meg.

Ezzel az eljárással egyúttal célunk, hogy a növénytan szépségei, érdekességei és igazságai iránt a közérdeklődést minél inkább felébresszük és a botanikát az élethez közelebb hozzuk. Ez a természettudományokat illetőleg társulatunknak is a célja és mi ezt a letűnt 200 ülésben örömmel szolgáltuk. Némi elégtétellel állapíthatjuk meg azt most, amikor nem egy jelére akadunk már ebbeli munkálkodásunknak. Hiszen mindnyájunkat gyönyörűség fog el annak tudása, hogy ezzel a mi munkánkkal olyan nemes, a természet iránt lelkes férfit is sikerült megnyernünk, mint gróf Ambrózy Istvánt, a malonyai paradicsom megteremtőjét!

A cél elérésében pedig eszközeink közt a közérdeklődéssel kísért szaküléseink voltak, melyek az elmúlt második száz ülés sorozatában nagyrészt tisztetelbeli elnökünk, Klein Gyula elnöklete alatt tartottak meg és amelyeken a jegyzői tisztet Schilberszky Károly, Kümmerle J. Béla, Tuzson János, Moesz Gusztáv és Szabó Zoltán viselték. A rendes munkával eltöltött üléseink sorából kiemelkednek azok, amelyeket bizonyos alkalommal mint ünnepélyeket tartottunk meg. Ilyen volt a nagyon látogatott Diószegi Fazekas emlékére az Akadémia kistermében 1907 március 22-én

tartott ülés, amelynek folytatásaként ugyanazon év november 3-án Debrecenben a Diószegi emlékszobor leleplezésénél is részt vettünk. Ugyanazon év május 23-án az állattani szakosztállyal együttesen tartottuk meg a Linné-ünnepélyt, majd 1909 dec. 19-én tartottuk meg a Nendtvich-ünnepélyt és végül 1902 nov. 23-án ünnepeltük tiszteletbeli elnökünket, Klein Gyulát, tanári működése negyvenedik évfordulóján.

Az üléseinkhez csatlakoztak kirándulásaink is, amelyek azonban az utóbbi években el-el maradnak, sőt most már megszűntek, egyrészt, mert tagjaink saját céljuk érdekében külön-külön végzik kirándulásaikat, másrészt, mert intézményeink úgysis megtartják rendes évi kirándulásait.

Az utolsó ilyen nagyobb kirándulásunk volt az 1904. év június első napjaiban tartott bakonyi kirándulás és az 1905-ben a bécsi nemzetközi botanikai kongresszus tagjai részére rendezett nagyszabású kirándulás az Aldunára és a Hortobágyra.

Szakosztályunk munkáját hathatósan támogatta Társulatunknak úgy elnöksége és tisztikara, mint válaszmánya. Az ő sok jóakarattal párosult támogatását hálásan ismerjük el és mint eddig többször, úgy a mai határkőnél is őszintén köszönjük.

Ez a támogatás tette lehetővé, hogy munkánk eredményét közreadhatjuk Közleményeink során. Köztudomás szerint Közleményeinket 1901 nov. 20-án alapítottuk és az első szám 1902 március 12-én jelent meg *Növénytani Közlemények* cím alatt, majd később a külföldre való tekintettel pedig az 1908 jan. 8-iki ülés határozatából 1909. év óta *Botanikai Közlemények* címe alatt és pedig eleinte Schilberszky Károly, majd Tuzson János és most Moesz Gusztáv ügybuzgó lelkes szerkesztők önzetlen fáradozásából! Eleinte szerény 500 példányban jelent meg, majd munkálkodásunk tükröként nagyobb és nagyobb számmal, így nevezetesen már 1908-ban 600, 1910-ben 700, ma pedig már 1000 példányban. Ennél az örvendetes számbeli gyarapodásnál fontosabb jelenség az, hogy Közleményeink nemcsak a belföldi szakemberek figyelmét kötik le, de felébresztették a külföld érdeklődő figyelmét is, bár nem mondható, hogy a külföld kedvéért közreadott *Beiblatt*-ra sokat áldoznánk.

Célunk elérésének biztosítására gondoskodunk alapítványokról is, bár ezek nagysága még messze maradt reményseingeinktől. Különleges közös alapítványunk még a Simonkai-alap, amely ugyanesak a hazai flóra körüli munkásságot leendő hivatalos buzdítani.

Ezekkel az eszközökkel iparkodtunk kitűzött célunkat elérni, hogy mennyire sikerült ez, azt rajtunk kívül állók vannak hivatalos eldönteni. Mi nyugodt lélekkel elmondhatjuk, hogy elkövettünk mindent, ami tőlünk tellett; és mi érezzük, hogy a multhoz képest van haladás, van munkakedv és van a munkának eredménye is. Nem termeltünk szakosztályunkban világokat hódító eszméket, eredményeket, de a meglevő tudományos anyagot a mi csekély erőnkől is táplálva és fejlesztve, honi viszonyaink ismertetése kapcsán törekedtünk belevinni társadalmunknak, szakunk iránt érdeklődő köreibé, hozzájárultunk,

hogy úgy mondjam tudományunk demokratizálásához, jó magyarán mondva népszerűsítéséhez. Ez iparkodásunkban békével dolgoztunk és szakosztályunk az utóbbi száz ülés folyamán csak kétszer mutatta a nyugtalanság jeleit, egyszer amikor az objektív kritika határán a vita hevében túlcsapongva kereste a kérdés megoldását, máskor pedig, amikor a szabályzat megalkotását és az elnökség három évi váltakozását sürgette. Ez utóbbit elfogadva a szabályzat helybenhagyását nyugodtan várjuk Társulatunk választmányától, mert hiszen azóta anélkül is békével és nyugodtan folytatjuk örvendetes munkásságunkat.

Munkálkodásunk ugyanis mindig örömmel tölt el bennünket, de ezt az örömet meg-megszakították veszteségeink, amelyeket fájdalmas emlékezettel sorolok fel. Elvesztettük 1905 április 14-én Staub Móricot, 1905 július 17-én Borbás Vincét és 1910 január 2-án Simonkai Lajost, a három jeles munkásságú, szorgalmas botanikusunkat, kiknek emlékét tudományunk nem egy értékes kincse őrzi. Elvesztettük még Alföldi Flatt Károlyt 1905 febr. 10-én, Feichtinger Sándort 1906-ban és Csató Jánost 1913-ban. Fájdalmas érzést kelt bennünk Társulatunk volt elnökének, Wartha Vincének elhunytá is, aki már szakunk iránt való érdeklődésénél fogva is közel állott hozzánk és kinek jóakarátát szakosztályunk hálásan foglalta emlékezetébe. Épp úgy fájlaltuk Lengyel Béla elnökünk elhunytát is, aki első titkári működésében a szakosztályok megalakulását vitte keresztül.

Elhunyt jeleseink közül Simonkai emlékét szakosztálybeli alapítványunk, a M. N. Múzeumban őrzött arcképe és gyűjteménye, Borbás emlékezetét őrzi pedig a budapesti tudományegyetemi növényrendszertani intézetben elhelyezett gyűjteménye és a hitvesi önfeláldozó szeretet állította szép síremléke a kerepesi-úti temetőben, de legtartósabb aere perennius őrzik emléküket tudományos munkáik maradandó becsü eredményei.

Szakosztályunk súlyosan érezte a nagy veszteségeket és ha az elköltözöttek helyét nem is tudta pótolni, fokozottabb munkával kívánt helyt állani a fiatalabb nemzedék munkájával. Szakosztályunk így megújhóva akarja célját elérni, amely célok nem változtak ma sem.

Jövő teendők közé soroljuk, hogy a mi zászlónk köré minél nagyobb számmal gyűjtsük a szaktársakat. És erősen él bennünk a remény, hogy a mai időket követő győzelmünk megszabta béke megteremtí azt a társadalmi megújhódást, amelyben nemzetünk felismerve a tudomány nagy értékét, velünk fog a béke munkájában tartani.

Számítunk e munkában társadalmunk minden rétegére, hisszük, hogy felismeri, miszerint a mi scientia amabilisünk egyszersmind scientia utilis is.

S itt gazdatársadalmunk közreműködésére számítunk, amely tudja, hogy ez a föld „ápol és eltakar“. De hogy ápoljon, nekünk kell őt megértenünk és kellő hozzáértéssel foglalkoznunk vele. A mi tudományunk adja meg erre a módot!

Ezt kell tanárainknak, különösen középiskolai tanárainknak is megérteniök, hogy annál nagyobb eredménnyel kelthessék fel tanítvá-

nyaikban a természet szeretetét. Ezt a szeretetet kell elsajátítania egész társadalmunknak is, mert a szerető természetben is örök és hűséges barátot találанд. Ez a mi szakosztályunk célja és feladata és ebben egyik vagyunk Társulatunk érdekével! Ezt szolgálva akarjuk szakosztályunkat felvirágoztatni. Erős a hitem, erős a reményem, hogy a legközelebbi harmadik száz ülés alatt e célt is komoly munkánkkal meg fogjuk közelíteni. Ezzel a reménnyel újból üdvözölve a megjelenetet, szakosztályunk 200-dik ülését megnyitom.

(A növ. szakosztály 1914. évi dec. 9-én tartott 200-ik üléséből.)

Szabó Z.: Fucskó Mihály emlékezete.

A háború világfelforgató orkánja elsodorta a fiatal, tetterős férfiakat a béke nyugalmas, szelid tűzhelyétől, hogy acélos testükkel, lelkes vérük hullásával megsemmisítsék a szent hazára rontó ellent. A dicsőséges viadalban, a magyar haza oltalmazásában sok fiatal, fejlődni induló erő és élet érkezett el végső fellobbanásához, hogy utolsó leheletével is kivívja a szabadságot és békességet a harcokból dicsőséggel visszatértek és az eljövendők részére.

A dicsőséges halált halt hősök közül mi botanikusok hódolatteljes gyásszal választjuk ki a közülünk valót: Fucskó Mihály drt., akit bajtársai fájdalommal telt híradása szerint 1914. évi december hó 8-án a szerbiai harctéren, az Arangye-lovac feletti Kosmaj hegységben ellenséges golyó halálra sebzett.

Életének harmincadik évében, izgalmas élet-halál harcok között esett el az, aki a nyugalmas, csendes munkának egyik valódi megtestesülése volt.

Ifj. Fucskó Mihály 1885. évi februárius hó 21-én született Czegléden. Édesatyja, Fucskó Mihály, szegénysorsú iparos és édesanyja, Bajáry Mária keze nehéz munkájával kereste meg az ő és négy leánytestvére neveléséhez szükséges anyagiakat. A derék szülők, akik éjt nappallá tettek, hogy egyetlen fiukat teltségéhez mérten neveljék és taníttassák, a ceglédi ág. ev. népiskola és az állami polgári iskola négy osztályának elvégzése után a soproni ág. ev. lyceumi főgimnáziumba adták őt. Már itt megnyilatkozott szeretete a természet iránt, amiről nemcsak növényismerete, hanem önálló munkássága is tanuskodott. A főgimnázium VII. és VIII. osztályában pályadíjat nyert két növénytani és egy fizikai dolgozatával.

A főgimnázium elvégzése után a budapesti tudományegyetemre jött, hogy itten az 1904—1909. években 9 félévi munkával és sok nélkülözéssel, küzdelemmel a természetrajz-földrajzi szakcsoportból középiskolai tanári képesítést és doktorátust szerezzen. Amellett, hogy választott tárgyainak előadását buzgalommal hallgatta és tanári vizsgáit sikerrel letette, a tudományegyetemi